

— ערש"י ותוס'. ומשמע שאין קינוי וסתירה אוסרים אשה על בעלה אלא אם חושדה בזנות, אבל אם אינו חושדה אלא שקינא לה שלא תיסתר עם פלוני משום איסור יחוד או מסיבה אחרת — אינה נאסרת. [ואולם הרמב"ם השמיט כל דין זה שקינא דרך אברים, ולכאורה נראה מדבריו שפירש הגמרא באופן אחר, שקינא לה סתם וזינתה דרך אברים, שאינה שותה ולא נאסרה. ולפי זה אין הוכחה מהגמרא לדין הנ"ל]. (עפ"י תשובת הגר"ו מלאדי, וכן פסק באבני נזר אה"ע רלג; קיט, קכו; בית הלוי ח"ב מב, ד. באבני נזר שם פירש כן בדברי הבית-שמואל (סוף אה"ע). ולולא דבריו היה נראה בפשטות שכוונת הב"ש שאינו מקנא לה מאיש פלוני אלא מזהירה שלא תיסתר עם אנשים דעלמא, שזה ודאי אינו בגדר קינוי כלל).

דף נו

'מכאן ואילך אינו אלא נשיקה ופטור עליה' — משמע אפילו התחיל להכניס הגיד, אינו חייב אלא בהכנסת העטרה. ומכאן הוכיח הבית-שמואל (כ סק"ג) שאין חיוב אלא בהכנסת כל העטרה, [ודלא כמשמעות דברי הט"ז (ה סק"ד) שמיד בתחילת הכנסת העטרה חייב, מפני שבצדה התחתון היא מתקצרת והולכת והרי נכנסה כל העטרה שבאותו צד, ואין פטור לפי זה אלא בנשיקת אבר גרידא ללא הכנסה]. (לכאורה יש מקום לדחות הראיה, שפירוש 'מכאן ואילך', היינו שהכניס האבר בארכו [וכגון שלא היתה פסיקת רגלים, שהאבר בצורה מאונכת], ובאופן זה אין כאן הכנסת עטרה אלא נשיקה. אך יש לומר שבאופן זה אפילו נשיקה לא הוי, וכמו שפסק בשו"ת אגרות משה (אה"ע ח"ד מא).

ונראה לכאן שאף הט"ז מסכים להלכה כדברי הבית-שמואל, שאינו חייב אלא בהכנסת כל העטרה, [ולא כתב אלא שגם בצד התחתון שלה קרויה עטרה, לאפוקי מדעת הדרישה]. וכן משמע קצת בבית-שמואל שמסיק להשוות דברי הט"ז עם דבריו).

'ואיכא דאמרי, מן האירוסין דברי הכל לא אכלה, דהא לא אכלה בחיי בעל, כי פליגי מן הנשואין, רב אמר אוכלת, דהא הות אכלה מעיקרא...' — נחלקו הדעות בפירוש דברי רב; יש מפרשים שמדין תורה סובר רב שקנה לכל, אלא גזרו חכמים לענין תרומה בלבד, שמא יאמרו נישואין שלא מדעת מאכילים (ערמב"ן ורשב"א). ויש מפרשים שאף מהתורה אמר רב שלא קנה לדברים שאינם מפורשים בפרשה [כדעת שמואל ללשון ראשונה].

(ע' שתי הדעות באה"ע סו"י קסו, ובבית יוסף. ע"ע באבני מלואים (לג סק"ב), וקושייתו אינה אלא לשיטה אחרונה, וכמש"כ בקהלות יעקב סי' יג. ועע"ש בסי' כו).

(ע"ב) 'אלא מאי זכין' אשלא כדרכה דחייבי לאוין' — ומקור הדבר שחייבים בחייבי לאוין על ביאה שלא כדרכה, כתב הרא"ש (וכ"כ מהרש"א בדעת רש"י), משפחה חרופה, מכך שגילה הכתוב שאינו חייב אלא בכדרכה, משמע ששאר חייבי לאוין אף שלא כדרכה [וכדרך שלמדו לעיל לענין העראה]. וזה דוקא בלאוין דעלמא, אבל לאוין דכהונה אי אפשר ללמוד משפחה חרופה אלא גלמדים בגזרה-שוה 'ביאה ביאה' מיבמה, כמו שכתב רש"י. (ע"ע רש"י שובת הלוי ח"ג ז, ה) שביארו מדוע הוצרכנו (לעיל נד.) ללימוד מיוחד שיבמה נקנית בביאה שלא כדרכה, והלא אפשר ללמוד מחייבי לאוין בהך גזרה-שוה דביאה ביאה). והתוס' כתבו שגם שאר חייבי לאוין גלמדים מגזרה-שוה זו. (ולדעתם כנראה אי אפשר ללמוד שני דברים מגילוי הכתוב בשפחה חרופה, גם העראה וגם ביאה שלא כדרכה. עפ"י מהרש"א).

'אשת כהן שנאנסה — בעלה לוקה עליה משום זונה... משום טומאה' — ה'קדן אורה' עמד על דקדוק הלשון 'בעלה לוקה עליה', כאילו בא למעט אדם אחר, והלא כל עיקרו של איסור זה לא נאמר אלא כלפי הבעל?

ויש לומר על פי שיטת ה'נודע ביהודה' (אה"ע קמא ע; תנינא יב) שאיסור זה של אשת כהן שנאנסה, היות ולא נאמר בפרשת עריות, וגם אינו שוה בכל, שאינו אלא לכהנים — אין האשה מוזהרת עליו אלא הכהן לבדו (בניגוד לשאר איסורי ביאה שלמדו אזהרה גם עליה מ'הנפשות העושות'. אמנם, גם כאן אסור לה מהדין הכללי של 'לפני עיור' וכו'). ואפשר שלכך דייקו 'בעלה לוקה' לומר שהיא אינה לוקה. (הגר"ר בענגיס כב, ד)

— מכאן הוכיחו אחרונים, שגם לפי מה שכתב הרמב"ם (איסורי ביאה יז, א) שאין מלקות בחייבי לאוין בביאה בלא קדושין, לאו דוקא אם הקדושין נעשים באיסור [ומפני שהקדושין הם ממרכיבי החיוב כמו הביאה], אלא הכוונה לומר שאינו לוקה על ביאת איסור רק בדרך אישות, הלכך גם כאשר הקדושין היו בהתר, כמו כאן, לוקה על ביאת איסור לבדה, מפני שהיא ביאה בדרך אישות. (ע"ע: שו"ת רעק"א ריג רכא; אמרי משה י, ו בהגהה; קובץ הערות נ, א; אבי עזרי — איס"ב יז, ב).

— בענין אשת כהן שנאנסה, אם דינה כדין סוטה לפטור צרתה מן היבום — ע' בנמוקי יוסף לעיל יא שנסתפק בדבר, ובבית שמואל (קעג סק"י) הקשה מסוגיתנו שמבואר שכתוב בה 'טומאה'. ובבאור ספק הנמו"י ע' בחדושי הגרנ"ט; ו; קובץ הערות.

כללים וציונים

חילוקים בדין, בין דברים המפורשים בתורה לבין הנדרשים
'... ושמואל אמר: לא קנה אלא לדברים האמורים בפרשה'

טעמו של שמואל — הסבירו בתוספות — כיון שביאת שוגג ואונס אינן קונות בשאר מקומות, סברה היא שלא נתרבו כאן אלא לדברים המפורשים בפרשה, כירושת האח, פטירתה מיבום ופטור הצרה, ולא לשאר דברים שאינם מפורשים, אף על פי שנלמדים מן הדרשה מפסוקי הפרשה.

חילוק כעין זה בין דברים המפורשים לנדרשים, מצאנו בתוס' בפסחים (לה, א ד"ה חלות). שם מובאת סברה שפסול שימור המצה לשם מצה-פסולה, אינו אלא כששימר לשם פסול הכתוב בהדיא. וכן יש בתוס' שבת כח. ד"ה אלא ב"ק ג. ועוד.

וכיוצא בזה מצינו בכמה מקומות שיש העדפה וקדימות מסוימת לדבר המפורש מהדבר שאיננו מפורש. וכן מצינו לפעמים שחכמים גזרו על המפורש בתורה יותר מאשר על דברים שנלמדו מדרשה. וכן כתבו התוס' בכמה מקומות שדבר המפורש בתורה להתר, אין חכמים אוסרים אותו. ועוד יש נפקותות מסוימות בדין תורה, בין המפורש לנדרש, כגון לענין חלות שבועה על דין תורה, שאינה חלה אלא על דבר שאינו מפורש בתורה. וכן ביאת מקדש בכלול או במקצתו (עתוס' לעיל ז: ד"ה ואמר) או לענין הכנסת טומאה שאינה מפורשת בתורה, למקדש (ערמב"ם טומאת מת ה, ה וכו"מ); 'ידות נדרים ונזירות ועוד. ראה בפירוט במונא בימא לד (חוברת קכה).

בין 'הופעל' ו'נפעל'

'אמר רבא: אשת כהן שנאנסה — בעלה לוקה עליה משום זונה. משום זונה אין משום טומאה לא?' רש"י: הא אמרינן בפרק קמא 'הא מה אני מקיים אחרי אשר ה'טמאה — לרבות סוטה שנבעלה'.

יש להוסיף בבאור שאלת הגמרא, שמשמע מלשון הכתוב עצמו שיש איסור 'טומאה' באשת כהן שנאנסה, ולכך מקשה מכך על רבא; —

כי בכל התנ"ך בא לשון טומאה בבנין 'נפעל' — 'נטמאה', 'נטמאו', מלבד בפסוק זה אחרי אשר ה'טמאה — ב'הופעל', ובנין זה מורה שאינו תלוי ברצון הנפעל, כמו ויוסף הורד מצרימה — באונס גמור.

שלא כ'נפעל' שגורם לעצמו את הדבר. ומכאן שיש אופנים שגם נטמאה באונס נאסרת על בעלה, וזוהי אשת כהן שנאנסה. (עפ"י משך חכמה — תצא כד, ד)

מעשה אסור הנעשה באונס, האם נחשב 'מעשה-עבירה'?
 'מתיב רבי זירא...'

יש שבארו שורש מחלוקתם של רבא ורבי זירא אם אשת איש שזנתה אסורה לכהן משום 'זונה', בדרך זו: האם מעשה איסור של אדם הנעשה לאונס נחשב כמעשה עבירה מבחינתו, אלא שפטור מעונשין משום 'ולנערה לא תעשה דבר', או שמא בדיני התורה אין נחשב שעשה מעשה-איסור כלל, ומפני כך אין להחשיבה לזונה.

בשאלה זו נחלקו רבא ורבי זירא בענין אחר. במסכת עבודה זרה (נד) דנו בדין 'נעבד' (בהמה שעשאה אלהות ועבדו לה) שאסור לזנובה, מה דין הבהמה שעבדה באונס, ונחלקו בדבר רבא ור"ז, לרבא אסורה ולר"ז מותרת. וברא הגאון בעל 'חמדת שלמה' (בשור"ת סי' לה) שהטעם להתירה, הגם שמכל מקום נעשתה בה עבירה — משום שבאונס אין כלל שם 'נעבד' עליה. נמצא שרבא ורבי זירא הולכים לשיטתם. (אמנם יש הגורסים בסוגיתנו 'רבה'). (חידושי הגר"ר בעניני כבד; מי נפתות. וכיו"ב בשור"ת דובב מישרים ח"ג ק. אם כי אין הדברים מוכרחים ואפשר לחלק בין הנידונים.

עוד בגדרי מעשה עבירה באונס — ע' בקובץ שעורים ריש כתובות, אות ה; 'חידושי הגר"ח על הש"ס' — בענין 'אשו משום ממונו'; אתון דאורייתא — יג; בית ישי — מז; וע' נדרים כז 'אמר ליה רבא...'. וברש"ש, שיעורי ר' פסח מקרובין ור"ח מטלז ובספר נחלת משה שם; משאת המלך על הרמב"ם — א (ובחידושי על מסכתין לעיל נג).

דף נז

'אי בקדושתיה קאי לא אכלה, דהא אמר מר: בת גר זכר כבת חלל זכר'. רש"י: 'זבת חלל פסולה לכהונה בפרק עשרה יוחסין. וכיון דבקדושתיה קאי לא אכלה, דאמרינן הרי זו פסולה לו ועשאה חללה בביאתו'.

משמע מדברי רש"י שכל עוד לא נבעלה, אוכלת בתרומה. וצריך עיון, הלא חללות אוסרת באכילת תרומה, כמבואר במשנתנו ובעוד מקומות, ואם בת גר דינה כבת חלל, מדוע אוכלת? ואכן התוס' כאן צדדו שפסולה בתרומה מצד עצמה, שהרי היא כחללה גמורה, עיין שם. (וע' בקרן אורה ובערוך לגר ורש"ש). ויש לבאר על פי דברי הרמב"ם (הל' תרומות פ"ו) שזונה וחללה אסורות בתרומה משום ובת כהן כי תהיה לאיש זר, הוא בתרומת הקדשים לא תאכל, וכדרשת הגמ': כיון שנבעלה לפסול לה — פסלה. ולפי זה יש לומר שזהו דוקא כשנתחללה על ידי ביאת איסור, שאז אינה אוכלת אפילו כשהיא 'קנין כספו' של כהן. מה שאין כן חללה-שמתולדה, אין חללותה נחשבת אלא כפסול 'זרות', וכשם שזר אוכל בתרומה בתור 'קנין כספו' של הכהן, כגון בת ישראל הנשואה לכהן, כך חללה זו. אולם כשנבעלה לו, הריהי נפסלת בעצם ואסורה בכל גוונא.

ובזה מיושבת תמיהת האחרונים על מה שמבואר בגמרא ששפחה של כהן אוכלת בתרומה, כדברי הגמרא לעיל 'הואיל ומאכילה בעבדיו ושפחותיו הכנענים' — והלא שפחה, דין 'זונה' יש לה אפילו כשלא נבעלה לפסול, כנכרית, וכמו שפסק הרמב"ם (הל' איסורי ביאה פ"ח), ומדוע מותרת בתרומה? אך כיון שנחשבת זונה מתולדה, אוכלת בתרומה בתורת 'קנין כספו' של כהן, כנ"ל. [ואם תאמר מכל מקום תאסר מפני שמוחזקת שנבעלה לגוי או לעבד — יש לומר שאין ביאת איסור פוסלת אלא בבת ישראל שקידושין תופשין בה, וכדכתיב כי תהיה לאיש זר]. (בית ישי מו, ב. וכע"ז יש בחידושי הגר"ח על הש"ס — בכורות. וע"ש קידושין כא. וע"ע באריכות בכ"ז בקהילות יעקב — יבמות לד).

כדרכה. (תוס' ועוד עפ"י כריתות יא. וכן פסק הרמב"ם — איסורי ביאה ג, טו). ויש אומרים שמחלוקת תנאים היא. (ערמב"ן ורשב"א. וריא"ז פסק לחייב).

כתבו התוס' שחייב אפילו בלא הוצאת זרע אלא שתהא ביאה הראויה להזריע, [ולרבה בר בר חנה, אפילו בהכנסת עטרה לבד חייב, כדלהלן] — להוציא העראה או ביאה שלא כדרכה. ויש חולקים וסוברים שאינו חייב ללא הזרעה, (כן דייקו מפרש"י, וכ"מ ברי"ד וברי"ז ובמאירי). באשת איש נאמר שכבת זרע למעט משמש באבר מת, וכמאן דאמר משמש מת בעריות פטור. ולפי הדעה המחייבת, יש למעט משמש את המתה, [שלא נאמר הואיל ולאחר מיתה גם כן נקראת שארו נחייב עליה]. א. הלכה כמאן דאמר משמש מת בעריות פטור. ויש אומרים שהדבר ספק להלכה. ע' בפירוש המשנה לרמב"ם סנהדרין פ"ז; אגרות משה אה"ע ח"א לג).

ב. משמש באבר מת באשת איש — יש אוסרים את האשה על בעלה (ב"ש כ סק"ה). ויש שכתבו להוכיח שאינה נאסרת (עפ"י בית הלוי ח"ב מ. וע"ע בסוף ספר שער אפרים; יד המלך על הרמב"ם; שו"ת פנים מאירות ח"ג כב; אבי עזרי ריש הלכות איסור"ב).

בסוטה — אמרו בבבלייטא, למעט דבר אחר. ופרש רב ששת, פרט לשקינא לה שלא כדרכה (שלא חדשה אלא בזה, או כשפירש ואמר אל תסתרי עם איש פלוני ליבעל לו שלא כדרך. ערש"י ותוס'). ורבה חלק וסבר שאין למעטה, כי ביאה שלא כדרכה כמוה כדרכה (משכבי אשה). ופירש פרט לשקינא לה דרך אברים, שאין זה קינוי, ולא נאמר בקפידת הבעל הדבר תלוי, הגם שאין על כך שם 'ביאה'. [לדברי אביי, אפשר למאן דאמר העראה זו הכנסת עטרה, ממעטים משכבת זרע נשיקת אבר].

הרמב"ם השמיט דין קינוי דרך אברים רק כתב (סוטה ג, כד) שאם קינא לה מאיש פלוני וזינתה עמו דרך אברים, אין המים בודקים אותה. (וע' בית הלוי ח"ב סוס"י מב).

ה. נחלקו אמוראים בהגדרת 'העראה' ו'גמר ביאה'; —

רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן, העראה זוהי נשיקת אבר במקום תשמיש. גמר ביאה זוהי הכנסת עטרה. רב שמואל בר יהודה אמר רבי יוחנן: העראה זו הכנסת עטרה. גמר ביאה — גמר ביאה ממש. פחות מהכנסת עטרה אינו אלא נשיקה ופטור עליה.

שמואל אמר: העראה זו נשיקה. ורב דימי ורבין אמרו בשם רבי יוחנן: זו הכנסת עטרה. וצדדו לומר שאין מחלוקת ביניהם, ולדעתם מנשיקה ועד הכנסת עטרה נחשבת 'העראה'.

א. לדעת הט"ז (אה"ע ה), מיד בתחילת הכנסת הגיד הרי זו העראה, שכבר נכנסה העטרה בצדה התחתון שהוא מתקצר והולך. והבית שמואל (כ סק"ג) חולק וסובר שאינו חייב עד שיכניס כל העטרה, גם מצד מעלה.

נגע הגיד בארכו [ולא בראשו] בנקב — אין זה אפילו בגדר נשיקה ואף לשמואל לא אסר. וכל שכן כאשר האשה לא פסקה רגליה, שאי אפשר להגיע עם ראש האבר לנקב — אין זו ביאה האוסרת. (עפ"י אגרות משה אה"ע ח"ד מא).

ב. אעפ"י שהזריע בהעראתו אין זה אלא 'העראה' ולא גמר ביאה. (רי"ד ועוד).

ג. הפוסקים נקטו כדעה השניה שהעראה זו הכנסת עטרה, ועל נשיקה פטור. (עפ"י רי"ד, ריא"ז, נמו"י, רמ"א אה"ע כ, א).

ד. משמע בתוס' (סד"ה אינו) שאין נחשב 'גמר ביאה' אלא בהכנסת כל האבר. וכן משמע ברמב"ם (איסור"ב א, י). וע' גם באבני נזר יו"ד רב, ו).

דף נו

צ. ביאה גרועה ביבמה, למה היא מועילה לקנות ולמה אינה מועילה?

ביאה גרועה (רש"י): אחת מן הביאות הגרועות שבמשנה. ומשמע הוא הדין לענין העראה (וכן משמע ברי"ף ערמב"ן). והתוס' ועוד פירשו ביאת שוגג וכד' אבל העראה דינה כביאה גמורה. והביאו שבירושלמי נחלקו בדבר) — רב אמר: קנה לכל. ושמואל אמר: לא קנה אלא לדברים האמורים בפרשה, לירש בנכסי אחיו ולפוטרה מן היבום (אם מת ולו בנים או גירשה. וכן לפטור צרתה).

לפי לשון אחת, מחלוקתם כשנפלה מן האירוסין, האם ריבית תורה ביאה גרועה לחזק כח היבום מהבעל, ואוכלת בתרומה אם כהן הוא (וכן יורשה ומיטמא לה ומפר נדרה וכד'. ראשונים), או דיו להיות כמוהו ולא יותר, אבל נפלה מן הנישואין לדברי הכל אוכלת בתרומה וכו'. ולפי לשון אחרת, מן האירוסין לדברי הכל לא אכלה, שהרי לא אכלה בחיי בעלה, ומחלוקתם בנפלה מן הנישואין. ולפי לשון זו נשאר דברי שמואל בקושיא מהברייתא.

א. פסקו הרי"ף ושאר פוסקים כלשון אחרונה וכתב, שהלכה כמותו באיסורין, הלכך יבמה שנפלה

מן האירוסין — אינה אוכלת בתרומה בביאה גרועה. מן הנישואין — אוכלת.

כתבו הרמב"ן והרשב"א שלפי לשון אחרונה, דוקא בתרומה אמר רב אינה אוכלת, ומדרבנן, שלא יאמרו נישואין שלא מדעת מאכילים, אבל לשאר כל הדברים קנה. ויש חולקים. (ע' שתי הדעות באה"ע סו"ס"י קסו).

ב. נראה שמחלוקת רב ושמואל שייכת בביאת שוגג וכד', אבל ביאה לשם קנין, גם אם ברצונו לקנות רק למקצת מן הדברים או שדעתו לקנות רק בגמר ביאה, קנה לכל מיד, שאין קנין היבום תלוי ברצונו. (עפ"י שערי ישר ז, ח — דלא כמשתמע מהאבני-מלואים לג סק"ב. וע"ע בענין תנאי יבום, בספר שערי דעה (רנא) ובשו"ת עמק הלכה — ח"א לו).

צא. מה דין אכילת תרומה לנשים דלהלן?

א. בת ישראל שנתארסה לכהן ונתחרש קודם שהכניסה לחופה.

ב. כנ"ל, כשמת ונפלה לפני יבם חרש.

ג. כאופן הראשון, ונולד לה בן מבעלה. כנ"ל כשמת הבן.

ד. אלמנה שנישאה באיסור לכהן גדול, או גרושה וחלוצה לכהן הדיוט.

ה. פצוע דכא שקדש בת ישראל או בת כהן.

א. בת ישראל פקחת שנתארסה לכהן ולא הספיק לכונסה עד שנתחרש — אינה אוכלת בתרומה, אעפ"י שמעיקר הדין יכולה היא לאכול, גזרו נישואי חרש אטו קידושי חרש. לדברי רב יוסף [דלא כרבה], רבי נתן חולק ומתיר. (ואב"י הקשה על כך מלשון הברייתא).

ב. כנ"ל כשמת בעלה ונפלה לפני יבם חרש, ויבמה — תלוי הדבר במחלוקת רב ושמואל ובשתי הלשונות דלעיל, האם ביאה גרועה של היבום (כגון זו, שביאת חרש ושוטה כביאת שוגג או אונס, שאין בה דעת קנין) מועילה יותר מכח הבעל אם לאו; ללשון ראשונה — לרב אוכלת בתרומה ולשמואל לא. וללשון שניה, לדברי הכל אינה אוכלת.

כנסה הראשון ואחר כך נתחרש ומת ונפלה לפני יבם חרש — ללשון ראשונה אוכלת לדברי הכל, וללשון שניה — מחלוקת רב ושמואל.

ג. בת ישראל פקחת שנתארסה לכהן פקח ונתחרש וכנסה, ונולד לה בן ממנו — אוכלת בתרומה, שהילוד מאכיל. (...ויליד ביתו הם יאכלו בלחמו — יאכילו).

מת הבן — רבי נתן אומר: אוכלת, [לרבה], הואיל שכבר אכלה. לרב יוסף, שסובר נישואי חרש מאכילים בתרומה. וחכמים אומרים: אינה אוכלת.

ד. קידושי עבירה לכהן, כגון אלמנה לכהן גדול גרושה לכהן הדיוט — לדברי רבי מאיר אין מאכילים בתרומה, לפי שמשמרת לביאה פסולה. ולדברי רבי אלעזר ורבי שמעון — מאכילים, שכל עוד שלא כנסה לא נתחללה.

א. רש"י נקט לעיקר שמחלוקתם בין בבת כהן בין בבת ישראל שנתארסה והגיע זמן הנישואין שדינה לאכול בתרומה. והתוס' נקטו כגרסת רבנו חננאל שמדובר רק בבת כהן, אבל בת ישראל אינה אוכלת בהגעת זמן בקידושי עבירה לכולי עלמא, שהרי אינה אוכלת משל בעלה כלל, מפני שמצווה להוציאה.

ב. הרמב"ם (תרומות ז, כא) והרי"ד פסקו כרבי מאיר, שהוא התנא הסתמי במשנתנו [שנחשב כרבים. יש"ש]. ויש שפסקו כרבי אלעזר ורבי שמעון. (כן מובא במאירי מגאוני ספרד. וע' ביש"ש בשם הסמ"ג [לאין רנח] שאין ההלכה מוכרעת. והוא עצמו נקט כהרמב"ם לפסוק כתנא קמא). נתארמלו או נתגרשו מן האירוסין — כשרות. (בת כהן אוכלת בתרומה, בת ישראל מותרת לינשא לכהונה). מן הנישואין — פסולות, שנתחללו בביאתו. נתאלמנו או נתגרשו לאחר חופה קודם ביאה — לפירוש רבנו תם (נז:): זוהי מחלוקת האמוראים בגמרא אם יש חופה לפסולות להאסר בתרומה לעולם, אם לא, כמובא להלן.

ה. אמר רבי אליעזר א"ר אושעיא: פצוע דכא כהן שקדש — באנו למחלוקת רבי מאיר ורבי אלעזר ורבי שמעון האם אוכלת בתרומה [הואיל ומאכיל במקום אחר, שהרי אם נפצע לאחר נישואיו מאכיל לאשתו בשלא ידעה (אביי), או מאכיל לעבדיו ושפחותיו הכנענים (רבא)], אם לאו, שהרי גם היא משמרת לביאה פסולה.

וכנ"ל, לרש"י מדובר אף בבת ישראל, וכן הגרסה בגמרא שלפנינו. ואילו התוס' נקטו כגרסת ר"ח שמדובר רק בבת כהן.

צב. א. אשת ישראל שנאנסה — מהי לכהונה?

ב. אשת כהן שנאנסה — משום מה אסורה היא לבעלה?

א. אשת ישראל שנאנסה, אעפ"י שמתרת לבעלה פסולה לכהונה (הן להינשא לכהן הן לאכילת תרומה. ערש"י ולעיל לה.). כן מסר רב עמרם מרב ששת.

ואין בה מלקות אלא איסור עשה משום ונטמאה. (עפ"י רא"ש ועוד). ויש אומרים שלרבה כהן לוקה עליה משום זונה [לפי לשון ראשונה שבסמוך] (ערמב"ן). ויש אומרים שלרבה אשת ישראל שנאנסה מותרת לכהונה. (עפ"י רז"ה). וע"ע חזו"א טו, כ.

ב. אשת כהן שנאנסה אסורה לבעלה. ואמר רבא (י"ג: רבה), בעלה לוקה עליה אף משום איסור זונה, אעפ"י שאנסה, [שלא נתמעט אונס אלא באשת ישראל, אבל אשת כהן עומדת באיסורה]. ולפי לשון אחרת אמר רבא, בעלה לוקה עליה משום 'טומאה' (לא יוכל בעלה הראשון... אחרי אשר הִטְמָאָה) אבל לא משום זונה, שבאונס אין אני קורא בה 'זונה'.

רבי זירא הקשה על דברי רבה וסבר שאין בדבר מלקות אלא לאו הבא מכלל עשה — עשה.

הרי"ף הביא דברי רבא (וגרסתו: רב כהנא) וכלשון אחרונה. (וכן דעת הראב"ד. ע' חזו"א טו, כא).

ולדעת הרמב"ם (איסו"ב יח, ו) קיימא לן כלשון ראשונה. ע' בנו"כ ובחזו"א טו, יא.